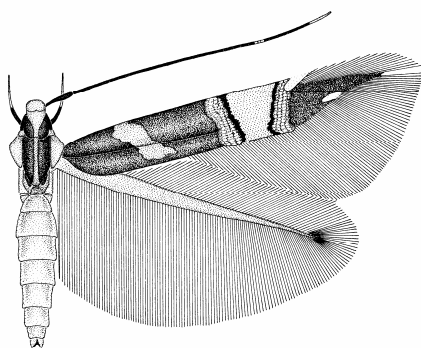

FRANJE

Jaargang 15 (30)

september 2012

ISSN: 1388-4409

**Mededelingen uit de Secties Snellen en Ter Haar van de Nederlandse
Entomologische Vereniging**

Colofon

Franje is het gezamenlijke contactorgaan van de secties “Snellen” en “Ter Haar” van de Nederlandse Entomologische Vereniging en verschijnt twee maal per jaar.

Logo: *Cosmopterix zieglerella* door Sjaak Koster

Redactie: Maurice Jansen.

Redactieadres: Maurice Jansen, Appelgaard 9, 4033 JA Lienden. Tel: 0344-603758 (privé), 0317-496821 (werk); e-mail: m.g.m.jansen@minlv.nl (werk); mgmjansen@gmail.com (privé).

Bestuur sectie Snellen:

voorzitter: Marja van der Straten, C. van Abkoudeplantsoen 35, 6708 ST Wageningen.

Tel: 0317-410467; e-mail: marjastraten@planet.nl

secretaris: Steve Wullaert, Vaartstraat 18, B-8710 Wielsbeke, België; Tel: + 32 495578345; e-mail: sw.demijnen@gmail.com.

penningmeester: Barry Teunissen, Winterswijkseweg 67, 7134 PH Vragender; Tel: 06-54985332; e-mail: ba.teunissen@natuurmonumenten.nl

Bestuur sectie Ter Haar:

voorzitter: Maurice Franssen, Van Lidth de Jeudelaan 3, 6703 Wageningen. Tel: 0317-422940; e-mail: maurice@franssenhagebols.demon.nl

secretaris: Hans Groenewoud, Hatertseweg 620, 6535 ZZ Nijmegen, tel: 024-3541725; email: groenewoud.en.devisser@gmail.com

penningmeester: Mathilde Groenendijk, Doorneberglaan 287, 1974 NK IJmuiden. E-mail: mathilde.groenendijk@filtnet.nl.

lid: Sandra Lamberts, Walem 35, 6342 PA Walem; tel: 06-57104851; e-mail: sl.lavendel@gmail.com

lid: Gerrit Tuinstra, De Twee Gebroeders 214, 9207 CB Drachten. Tel. 0512-518246; e-mail: gerrittuinstra@online.nl

Lidmaatschap voor leden van Snellen: € 9,- per jaar, bij voorkeur te voldoen op rekeningnummer 47.13.57.006, ten name van H.J. Teunissen te Vragender onder vermelding van “Contributie Snellen” en het jaartal.

Foreign members can pay their subscription of € 9,- yearly at the international banking account number (IBAN): NL28ABNA0471357006. Concerning the costs, please inform at your bank.

Lidmaatschap voor leden van Ter Haar: € 9,- per jaar, girorekening 4316551 t.n.v. sectie Ter Haar, IJmuiden.

Website NEV: <http://www.nev.nl>.

INHOUD

Steve Wullaert & Hans Groenewoud,

Verslag gecombineerde vergadering sectie Snellen & Sectie Ter Haar op 24 maart 2012
te Leiden (NCB Naturalis)..... 58

Jaap Zwier

Op zoek naar Aglia tau. 71

Jaap Zwier

Leden van Snellen en Ter Haar op excursie naar de Achterhoek..... 73

Programma volgende bijeenkomst sectie Snellen..... 75

Programma volgende bijeenkomst sectie Ter Haar..... 76

Verslag gecombineerde vergadering sectie Snellen & Sectie Ter Haar op 24 maart 2012 te Leiden (NCB Naturalis).

Steve Wullaert & Hans Groenewoud,

Aanwezig: Anna Almekinders, Ben van As, Jan Asselbergs, Kees van den Berg, Gerard Bergsma, Frits Bink, Henk Bunjes, Tineke Cramer, Willy de Prins, Jurate de Prins, Louis van Deventer, Sylvia van Deventer, Camiel Doorenweerd, Willem Ellis, Maarten Eysker, Maurice Franssen, Cees Gielis, Frans Groenen, Hans Groenewoud, Ab Goutbeek, Harry Groenink, Bert Groothedde, Carel ten Ham, Hans Huisman, Henk Hunneman, Abel Jagersma, Maurice Jansen, Trees Kaizer, Maja de Keijzer, Let Kiel-Hartog, Ben Kruijsen, Hans van Kuijk, Sandra Lamberts, Mark Lammers, George van Lettow, Jippe van der Meulen, Violet Middelman, Tymo Muus, Charles Naves, Erik van Nieukerken, Wim Olyslager, Willem Oosterhof, Wiebe Poppe, Karel Rijdsdijk, Peter Rooij, John van Roosmalen, Lothar Rutten, Andy Saunders, Johan Schipperen, Rob Schouten, Siep Sinnema, Jannie Sinnema, Chris Snyers, Piet van Son, Marja van der Straten, Henk Stuurman, Joke Stuurman, Gerrit Tuinstra, Kars Veling, Wim Verachtert, André Verboven, Eddy Vermandel, Daan Vestergaard, Rob de Vos, Remco Vos, Hugo van der Wolf, Steve Wullaert, Piet Zumkehr, Kees Zwakhals.

Afmeldingen: Jaap Zwier, Barry Teunissen, Jeroen Voogd, Mathilde en Dick Groenendijk.

De voorzitter open de vergadering en dankt Naturalis en Erik van Nieukerken voor de gastvrijheid

Welkom aan Eddy Vermandel die er deze keer voor zorgt dat de geïnteresseerden hun entomologisch materiaal kunnen aanvullen. Boeken, entomologisch materiaal, netten e.d. staan uitgesteld.

Huishoudelijk deel sectie Ter Haar en Snellen

1. Afmeldingen en nieuwe leden Snellen:

Nieuwe leden: We verwelkomen twee nieuwe Belgische leden! Dries de Vreeze en Christophe Kinet. Sandrine Ulenberg heeft haar lidmaatschap opgezegd, we danken Sandrine voor de jaren steun aan de Sectie Snellen. Door deze veranderingen zijn we nu met 87 leden binnen de Sectie Snellen.

2. Verslag bijeenkomst Ter Haar d.d. 5 november 2011.

Tekstueel en inhoudelijk zijn er geen opmerkingen waarbij het verslag is vastgesteld.

3. Verslag bijeenkomst Snellen d.d. 8 oktober 2011

- Pag. 5. Schrijffout wordt = wordt.
- Pag. 6. Bij de voordracht van Chris Snyers staat op het einde “zie p.” maar zonder nummer, dit moet natuurlijk “Zie p. 11” zijn.

- Pag. 7. Bij de voordracht van Jaap Zwier staat *Trichophaga tapezella*. Dit moet zijn *Trichophaga tapezella*.
- Pag. 7. En bij de korte voordracht over *Bucculatrix ainliella* van Erik van Nieukerken staat: Erik geeft een korte voordracht over *Bucculatrix anliella*. Dit moet zijn *Bucculatrix ainliella*.
- Pag. 44/45/46/47. Er staat een verwijzingsfout bij de voordracht van Tymo over de Scopariinae. Bij *Scoparia basistrigalis* staat: scherpe granietmot (Plaat 1: afb. 3) Dit moet zijn (Plaat 1: afb. 4) en bij *Scoparia pyralella* staat dan oranje granietmot (Plaat 1: afb. 4) dit wordt dan (Plaat 1: afb. 3). De afbeeldingen kloppen enkel en alleen de verwijzing was verkeerd.

Het verslag is hierbij vastgesteld.

4a. Bestuursmededelingen Ter Haar:

- Het financieel verslag is bekeken door de kascommissie en die is tevreden. Het verslag wordt goedgekeurd en decharge van de kascommissie met dank van de voorzitter. Gezien de financiële ontwikkelingen wordt contributieverhoging als agendapunt voor de volgende vergadering aangekondigd.
- Excursies van de afgelopen jaren op Kuinre en in de Meinweg: verslagen komen zo snel mogelijk. Er wordt aan gewerkt. Het streven is om beide verslagen dit najaar af te ronden. Henk Hunneman meldt dat hij de resultaten van de 2 bemonsteringsgebieden in Kuinre graag ecologisch wil vergelijken. Mensen die interesse hebben kunnen de lijst van Kuinre al inzien (via Henk). Aan de lijsten van de Meinweg wordt nog gewerkt.
- Oproep voor de leden: willen jullie alvast nadenken over een bestemming voor de excursie van 2013.
- Er is geen bezwaar vanuit de zaal dat Ter Haar een aankondiging naar de leden stuurt mbt The European Moth Night. Dit is dit jaar van 14 tot 18 juni. Voor gegevens van 2010 en 2011 kan je al op de website kijken.

4b. Bestuursmededelingen Snellen:

- De zomerexcursie 2012 zal dit jaar doorgaan zoals werd afgesproken op de vorige bijeenkomst van de sectie Snellen, nl. in Winterswijk. De organisatoren van dit project Jaap en Barry melden ons dat deze excursie zal doorgaan op datum van 17, 18 & 19 augustus 2012.
- Doordat Barry door de ziekte van Lyme werd getroffen zal het financieel verslag op de volgende vergadering worden voorgelegd.
- De expertiselijst die werd rondgedeeld op de vorige vergadering zal ook worden rondgestuurd naar de Ter Haar-leden.
- Binnenkort zal er ook een nieuw boek verschijnen over de micro's van Groot-Brittannië. In dit boek, ontwikkeld door Phil Sterling en Mark Parsons staan de micro's in ruithouding wat het determineren in het veld vergemakkelijkt. Tijdens de gecombineerde vergadering in het NCB Naturalis is genoemd dat in de toekomst gewerkt kan gaan worden aan een Nederlandse bewerking van dit boek. Dit is volledig afhankelijk van het succes van de engelse versie. In overleg met dezelfde partijen die verantwoordelijk zijn voor de Nederlandse versie van de vorige nachtvlinder-gids worden alvast de mogelijkheden bekeken.

5. Zomerexcursie 2012:

De gezamenlijke zomerexcursie 2012 Winterswijk zal dit jaar doorgaan zoals werd afgesproken in Winterswijk. De organisatoren van dit project Jaap en Barry melden ons dat deze excursie zal plaatsvinden van 17-19 augustus 2012. Maja en Maurice laten een diapresentatie zien. Er is een accommodatie voor 26 personen.

Data volgende vergaderingen:

Ter Haar: Schoonrewoerd in de schaapskooi op 13 oktober 2012

Snellen: Schoonrewoerd in de schaapskooi op 3 november 2012.

Presentaties:

Erik van Nieukerken: Een nieuwe classificatie van de Lepidoptera.

Eind 2011 werd een nieuwe classificatie van het Dierenrijk gepubliceerd in het tijdschrift Zootaxa. Met 50 co-auteurs is van Nieukerken verantwoordelijk voor de vlinders (van Nieukerken et al. 2011). De nieuwe classificatie is gebaseerd op een consensus van nieuwe inzichten, verkregen door moleculaire studies van de LepTree groep (Regier et al 2009) en Finse auteurs (Mutanen et al 2011). De Lepidoptera bestaan nu uit 157.424 soorten (86 fossiel) en 15.578 genera (50 fossiel). Belangrijke veranderingen zijn de plaats van de dagvlinders (tussen de “micro’s”), de samensmelting van Sesioidea en Cossioidea, de indeling van de Gelechioidea en de opdeling van de oude Noctuidae in vier families (Euteliidae, Erebiidae, Nolidae en Noctuidae). Er wordt benadrukt dat hardnekkige oude indelingen zoals nachtvlinders – dagvlinders of micro’s – macro’s op geen enkele manier meer evolutionair verantwoord zijn en dus obsoleet geworden zijn. De auteur doet een pleidooi om deze achterhaalde indeling te vergeten. Deze dient namelijk geen wetenschappelijk belang en is misleidend. Dit heeft natuurlijk ook gevolgen voor de opdeling van secties langs niet-natuurlijke lijnen.

Alle genoemde publicaties zijn vrij online te raadplegen en downloaden.

Literatuur

Mutanen, M., N. Wahlberg & L. Kaila, 2010. Comprehensive gene and taxon coverage elucidates radiation patterns in moths and butterflies. - Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences 277: 2839–2848.

<http://rspb.royalsocietypublishing.org/content/early/2010/04/29/rspb.2010.0392.abstract>

Nieukerken, E. J. van, L. Kaila, I. J. Kitching, N. P. Kristensen, D. C. Lees, J. Minet, C. Mitter, M. Mutanen, J. C. Regier, T. J. Simonsen, N. Wahlberg, S.-H. Yen, R. Zahiri, D. Adamski, J. Baixeras, D. Bartsch, B. Å. Bengtsson, J. W. Brown, S. R. Bucheli, D. R. Davis, J. De Prins, W. De Prins, M. E. Epstein, P. Gentili-Poole, C. Gielis, P. Hättenschwiler, A. Hausmann, J. D. Holloway, A. Kallies, O. Karsholt, A. Y. Kawahara, S. J. C. Koster, M. Kozlov, J. D. Lafontaine, G. Lamas, J.-F. Landry, S. Lee, M. Nuss, K.-T. Park, C. Penz, J. Rota, A. Schintlmeister, B. C. Schmidt, J.-C. Sohn, M. A. Solis, G. M. Tarmann, A. D. Warren, S. Weller, R. V. Yakovlev, V. V. Zolotuhin & A. Zwick, 2011. Order Lepidoptera Linnaeus, 1758. In: Zhang, Z.-Q. (Ed.), Animal biodiversity: An outline of higher-level

classification and survey of taxonomic richness.. - *Zootaxa* 3148: 212-221. <http://www.mapress.com/zootaxa/2011/f/z03148p221.pdf>

Regier, J., A. Zwick, M. Cummings, A. Kawahara, S. Cho, S. Weller, A. Roe, J. Baixeras, J. Brown, C. Parr, D. Davis, M. Epstein, W. Hallwachs, A. Hausmann, D. Janzen, I. Kitching, M. A. Solis, S.-H. Yen, A. Bazinet & C. Mitter, 2009.. Toward reconstructing the evolution of advanced moths and butterflies (Lepidoptera: Ditrysia): an initial molecular study. - *BMC Evolutionary Biology* 9 (1): 280. <http://www.biomedcentral.com/1471-2148/9/280>

DNA barcoding van de Nederlandse (en andere) vlinders

Camiel Doorenweerd

Naturalis Biodiversity Center

Soorten kunnen op basis van morfologie op naam gebracht worden, maar ook aan de hand van het DNA. Dit is handig bij lastige soortsgroepen, maar biedt vooral nieuwe mogelijkheden voor determinatie van premature stadia of resten, denk bijvoorbeeld aan uilenballen. Het stukje DNA dat hiervoor internationaal gebruikt wordt is een fragment van 650 baseparen (bp) en wordt de DNA barcode genoemd. Dit stukje is onderdeel van het COI gen (totaal ongeveer 2000 bp), dat op het mitochondriële genoom ligt (totaal zo'n 20.000 bp). Dit fragment is in de praktijk effectief gebleken voor determinaties en wordt universeel voor alle dieren gebruikt. De betrouwbaarheid van deze determinaties hangt voor een groot deel af van de kwaliteit en beschikbaarheid van referentie-DNA barcodes. Hiervoor is de Barcoding of Life Data Systems website opgezet (www.boldsystems.org). Hier wordt door onderzoekers en specialisten wereldwijd referentie barcodes aan toegevoegd, sinds 2010 ook op grote schaal door NCB Naturalis. Een referentie barcode bestaat ten minste uit: 1) de DNA barcode sequentie, 2) vindplaats & taxonomie gegevens, 3) referentie waar de voucher [voucher = bewijsexemplaar waarvan het DNA is afgenomen] in een collectie te vinden is, en 4) een foto. Vlinders worden al sinds 2003 veel gebarcodeerd en zijn waarschijnlijk de groep die op dit moment het meest compleet is (zie www.lepbarcoding.org). Bij Naturalis ligt de focus qua vlinders vooral op de Nederlandse fauna, de Nepticulidae en Gracillariidae wereldwijd en expeditiemateriaal van Vietnam, Indonesië en Papua.

DNA barcoding resultaten van het expeditiemateriaal hebben al geleid tot het koppelen van mannetjes en vrouwtjes van sexueel dimorfe soorten, die meer dan eens als verschillende soorten waren beschreven. Verder onderzoek zal leiden tot de ontdekking van meer nieuwe soorten en de gegevens worden gebruikt voor biodiversiteitsschattingen. Echter, ook dichterbij huis zijn er nieuwe dingen te ontdekken. Zo zijn bij het DNA barcoderen van het geslacht *Thera* in Duitsland onlangs nog twee soorten gesynomiseerd en twee soorten van het geslacht *Eupithecia* gesplitst (Hausmann et al. 2011). In 2011 is in het natuurgebied Meijndel in de duinen bij Wassenaar maandelijks op licht verzameld door Wouter Moerland, de auteur en andere enthousiasten. Hierbij zijn 1237 exemplaren verzameld van meer dan 430 soorten. Hiervan zijn reeds 871 DNA barcodes bepaald en 770 foto's gemaakt. Dit alles is toegevoegd aan de internationale database BOLD. De komende tijd wordt hiermee verder gegaan en wordt de monsternamen uitgebreid naar andere gebieden. Voor meer informatie kijk eens op science.naturalis.nl/dnabarcoding.

Referentie

Hausmann A, Haszprunar G, Hebert PDN (2011) DNA Barcoding the Geometrid Fauna of Bavaria (Lepidoptera): Successes, Surprises, and Questions. PLoS ONE 6(2): e17134. doi:10.1371/journal.pone.0017134

Rob de Vos: Van het Zoölogisch Museum Amsterdam (ZMA) naar NCB Naturalis in Leiden, een megaverhuizing.

In april en mei 2011 verhuisde de afdeling Entomologie van het ZMA naar het Nederlands Centrum voor Biodiversiteit (NCB Naturalis) in Leiden, in de andere helft van het jaar volgden de andere afdelingen. Dit was nodig, omdat de Universiteit van Amsterdam, eigenaar van het ZMA, de museale taak die het ZMA heeft niet langer tot zijn kerntaken rekende en daarvan ook niet langer de financiële last wilde dragen.

Velen van u zullen de afdeling Entomologie aan de Plantage Middenlaan 64 tegenover Artis wel eens hebben bezocht, op zaterdagopenstellingen, voor NEV-bibliotheekbezoek of gewoon voor collectiebezoek tussendoor met determinatievragen. Aan die traditie kwam, althans in Amsterdam, op 20 mei 2011 een eind.

Maar voor de verhuizing begon moest er eerst heel wat voorbereid worden. Allereerst moesten uit 44.000 laden alle bij ons nog in gebruik zijnde naftalineballen worden verwijderd en om hun speld draaiende en grote insecten preventief met in totaal honderdduizenden spelden worden gezekerd. Zo'n 10 miljoen insecten moesten worden gecontroleerd op hun standvastigheid in de dozen. Een monsterklus waarvoor zo'n 15 tijdelijke krachten werden aangesteld, inclusief personeel uit Leiden zelf, die vier maanden lang continu zaten te prikken. Vanaf mei begon de daadwerkelijke verhuizing, waarbij de regalen met laden op pallets werden ingepakt en naar Alphen aan de Rijn werden gebracht om aldaar eerst te worden gevroren tegen eventuele aanwezige vraat. De NEV-bibliotheek werd in dozen gepakt en tijdelijk opgeslagen bij het AMC, wachtend op een definitieve nieuwe locatie (thans is nog steeds niet bekend waar dat zal zijn). De altijd zo vertrouwde volle collectieruimte werd leger en leger en zag er onwerkelijk uit. Zó leeg hadden maar weinigen van ons het ooit gezien. 20 mei ging de laatste container en pallet de deur uit was de afdeling Entomologie nagenoeg leeg. In juni kwamen de eerste vrachtwagens met ontsmet collectiemateriaal in Leiden aan. Speciaal voor onze collectie Entomologie was de hele 8^e verdieping leeggemaakt in de 20 verdiepingen tellende collectietoren van NCB Naturalis. Pallet voor pallet kwam de collectie binnen. Alweer een monsterklus, omdat alles door de verhuizers netjes op zijn plaats moest worden gezet. De twee lege collectieruimten leken erg groot, maar naarmate alles binnendruppelde bleek het eigenlijk niet te passen. De kastjes raakten bijna het plafond en er was maar één loopgang mogelijk (twee is officieel het minimum i.v.m. vluchtwegen). De sprinkhanen-collectie paste niet meer en moest uitwijken naar het oude gebouw aan de Raamsteeg. De verwachte schade tijdens de verhuizing is erg meegevallen, al is er nog steeds wel wat zoek en moeten er dingen gelijmd worden. Een onverwachte bijkomstigheid is dat de laden en kastjes met spaanplaatbodem in zo'n afgesloten ruimte als in Naturalis voor een té hoge concentratie aan formaldehydedamp zorgde. TNO had zulke hoge waarden gemeten dat de 8e verdieping vanaf februari 2012 tot nu (augustus 2012) afgesloten moest worden. Dit probleem kan voor een deel worden opgevangen omdat er binnenkort op stalen kasten in compactors wordt overgegaan. De laden met spaanplaatbodem moeten echter nog wel vervangen worden,

alweer een monsterklus! Het is nu nog niet bekend om hoeveel laden met verkeerde bodem het gaat.

De voormalig ZMA-collectiebeheerders en hun assistenten zijn momenteel in de Leidse collectie werkzaam. Een mooie gelegenheid om ook hier thuis te raken. Zo heeft ook hier elk nadeel zijn voordeel. Het is uiteindelijk de bedoeling beide collecties te integreren, maar daar gaan uiteraard jaren overheen. Voorlopig zullen beide collecties naast elkaar bestaan, maar hopelijk wel zo dicht mogelijk bij elkaar op systematische volgorde.

Gelijk met onze komst in Leiden werd een andere monsterklus geïntroduceerd. De gehele collectie moest worden gedigitaliseerd. Dat gebeurt op twee niveaus, op soortniveau en op objectniveau. Het zogenaamde 100.000 laden-project (ZMA en Leiden hebben samen zo'n 100.000 insektenladen) barcodeerde alle aanwezige laden en registreerde de inhoud op soortniveau. Op projectbasis worden ingediende en goedgekeurde voorstellen voor objectregistratie in speciale zogenaamde "digistraten" per individu in de computer ingevoerd. Alle labelinformatie is van die groepen straks zodoende overal opvraagbaar en voor onderzoek beschikbaar. Thans gaat bijna niets meer zonder matrixcodescanner en computer. Alle mutaties moeten worden bijgehouden, dat soms als last kan worden ervaren, maar toch ook vaak als groot gemak, omdat (straks) alles snel vindbaar is.

Tot slot moet nog worden opgemerkt dat de bij ons in Amsterdam zo populaire zaterdagopenstellingen in Leiden zijn overgenomen. Elke derde zaterdag van de maand staat de Leidse, en straks ook weer de Amsterdamse, collectie open voor liefhebbers in de entomologie. Vrijwilligers in de collectie blijven nodig, het zijn onze "gouden handen" waar we geen afstand van willen doen en die we zo zeer waarderen!

Wilt u ook eens in komen kijken op een liefhebbersopenstelling, maak dan een afspraak via rob.devos@naturalis.nl of wim.hogenes@naturalis.nl.

Nog even dit: Onze nieuwe naam is sinds kort Naturalis Biodiversity Center (NBC), waarin dus het ZMA, NCB (Leiden), de collectie van de Universiteit van Wageningen en het Nationaal Herbarium zijn opgenomen.

Deze presentatie werd gevolgd door een rondleiding in de toren langs de (nog) aparte collecties van ZMA en RMNH en de digitaliseringsstraat.

Willem Ellis: Noctua, hoe werkt de database en wat kun je ermee.

Willem presenteert kort een aantal conclusies over de waarnemingen van het afgelopen jaar 2011:

- Hoewel er toch veel soorten zijn waargenomen, moet wel worden vastgesteld dat ongeveer 80% van de soorten het in 2011 slechter heeft gedaan dan normaal. Slechts 10% van de soorten heeft het qua aantal en verspreiding 'normale' niveau gehaald. Daarmee is 2011 één van de slechtste drie jaren sinds de start van de registratie en misschien wel het slechtste ooit.
- Het algemene beeld van de laatste jaren is dat de voorjaars- en zomersoorten vroeger in het jaar gaan vliegen en de najaarssoorten juist wat later. In 2011 trad echter het omgekeerde fenomeen op: de voorjaarssoorten waren later dan 'normaal' en de najaarssoorten juist eerder.

De toehoorders hebben geen vragen of opmerkingen.

Kars Veling: Nachtvinders en de vlinderstichting.

Nu Dick Groenendijk weg is bij de Vlinderstichting, heeft Kars Veling tijdelijk de honneurs waargenomen voor de nachtvinders. De 'echte' nieuwe Dick is echter Ties Huigens, die in de zomer is begonnen met zijn baan. In de presentatie op de vergadering van de secties Snellen & Ter Haar op 24 maart 2012 werden voorbeelden gegeven van projecten bij De Vlinderstichting waarin nachtvinders een rol spelen. Hier puntsgewijs wat voorbeelden:

Nationale NachtvlinderNacht (NNN)

Jaarlijks wordt de NNN georganiseerd. Op meer dan 100 locaties worden er op die avond met behulp van licht en stroop nachtvinders gelokt. Deze NNN zal ook de komende jaren worden voortgezet. De datum varieert van jaar tot jaar. Tot dusver is er een afwisseling tussen zomer (eind juli – begin juli) en begin september. In de zomer zijn er erg veel nachtvinders, maar kan er pas heel laat worden begonnen en zit je nogal eens in de vakantieperiode. In september zijn er beduidend minder nachtvinders, maar dan kan wel vroeg worden begonnen, waardoor er veel meer belangstellenden op af komen en veel meer mensen met nachtvinders in aanraking komen.

Het LichtOpNatuur project.

In opdracht van ondermeer Philips is er op Wageningen Universiteit een groot onderzoek gestart naar de invloed van kunstlicht op de natuur. De Vlinderstichting is gevraagd mee te werken om de invloed op nachtvinders te achterhalen. Op een vijftal proeflocaties op de Veluwe en in Drenthe staan lantaarnpalen met verschillende kleuren licht. Door middel van lichtvallen wordt onderzocht of de vlindersamenstelling veranderd onder invloed van dat licht. Vrijwilligers van De Vlinderstichting doen veel van dat onderzoek. Op de universiteit wordt ook gekeken naar de invloed van licht op de feromoonontwikkeling bij vrouwtjes en bijvoorbeeld de invloed op de groei van rupsen.

Maaien in beekdalen

De Vlinderstichting is ook betrokken bij een langjarig onderzoek naar maai-beheer in beekdalen en kijkt met behulp van lichtvallen naar de nachtvlinderbevolking van een aantal beekdalen in Nederland, Duitsland en België.

Rupsen in bossen

In het kader van een groot onderzoek naar de vitaliteit van bossen wordt door medewerkers van De Vlinderstichting onder andere gekeken naar de rupsen in het voorjaar. Er worden vaste locaties bemonsterd door te kloppen en op andere manieren op zoek te gaan naar rupsen.

Nachtvinders als voedsel voor nachtzwaluw

De nachtzwaluw wordt intensief onderzocht door Stichting bargerveen en SOVON. De Vlinderstichting is betrokken bij dit onderzoek omdat deze vogel erg veel nachtvinders op zijn dieet heeft staan. Het blijkt dat vooral de grotere soorten gewilde prooi zijn.

Geheel boven: kaart onderzoeksgebied.

Boven links: Mokwam, mistbossen.
Foto: Rob de Vos.

Boven rechts: Meja Reservaat bij
Manokwari. Foto: Piet Zumkehr

Links: Rob de Vos en Siep Sinnema in
actie op het laken te Mokwam.
Foto: Jannie Sinnema.

Links boven: *Lyssa macleayi*, Uraniidae, in Warkapi. Foto: Siep Sinnema.
Rechtsboven: *Stauropus pratti*, rups Meja Reserve. Foto: Siep Sinnema.
Foto onder: op de achterste rij van links naar rechts: Rob de Vos, Piet Zumkehr, Gerrit Withaar, Jannie Sinnema, Siep Sinnema en Sandra Lamberts.
De voorste twee personen zijn rechts de Kepala Dessa (= burgemeester) van het dorp Kobrey (Anggi Lake Gigi) met links zijn zoon.

Tauvlinder (*Aglia tau*). Foto's: Jeroen Voogd.

Links onder: adult;

rechts: voorlaatste stadium rups.

Midden onder: laatste stadium rups.

e25926363_Fal_spa_KB027_COI.TXT - Kladblok

Bestand Bewerken Opmaak Beeld Help

```
>e25926363_Fal_spa_KB027_COI
GAGCATGAGCAGGCATAGCCGGCACTGCCCTCAGCCTCCTTATCCGAGCA
GAACCTCGSACAAACCAGSAAACCTCCTAGGAGATGACCAAACTACAATGT
CATCGTCACCGCCACGSCCTTCTAATAATCTTCTTCATAGTTATACCCA
TTATGATCGGAGGATTGGAAACTGACTAGTCCCCCTTATAATTGGAGCC
CCAGACATAGCGTTTCCACGCATAAACAACATAAGCTTCTGACTCCTCCC
CCCATCCTTCCTACTACTCCTAGCATCCTCCACAGTAGAAGCTGGGGTGTG
GGACAGGATGAACCGTATACCCCCCTTAGCAGGCAACCTAGCCCATGCT
GGCGCCTCAGTAGACCTAGCCATCTTCCCTACACCTCGCAGGTGTATC
TTCCATTCTGGGGCAATCAACTTTATCACAAACAGCCATCAACATAAAAC
CCCCCGCCCTATCACAAATCAAAACCCCACTATTCTGATGGTCCGTTCTC
ATCACCGCGCTCCTTCTACTGCTTTCACTCCAGTACTAGTCCGGGCAT
CACCACTACTATTAACTGACGAAACTTAAACACTACATTTCTTTGACCCCTG
CTGGAGGAGSAGACCCCATCTCTATCAACACCTGTTCTGATTTC
```

A
C
G
T

Voorbeeld van een DNA sequentie met daaronder een stukje dubbelstrengs DNA.

Foto's: Rob de Vos

De voormalige ruimte in Amsterdam tijdens de verhuizing waarvan de collectie.....

is verhuist naar.....

een nieuwe ruimte in het NBC-Naturalis te Leiden.

Meetnet nachtvlindervallen

De Vlinderstichting heeft overlegd met het CBS of het monitoren van nachtvlinders via vlindervallen kan worden opgenomen in het Netwerk Ecologisch Monitoring. Dat is nog niet het geval, maar wel hebben we nu, in samenspraak met de Werkgroep Vlinderfaunistiek, een handleiding gemaakt en een methode beschreven om deze lichtvaltellingen gestandaardiseerd te maken, zodat goed kan worden vergeleken. Ook wordt er gewerkt aan een online invoermodule, zodat deze gegevens straks goed in te voeren en toegankelijk zijn. Uiteraard gaan deze gegevens ook door naar Noctua.

Nachtvlinders belicht

Een aantal auteurs vanuit de WVF en vanuit De Vlinderstichting zijn druk bezig met het schrijven van het boek 'Nachtvlinders belicht', dat volgend voorjaar uit moet komen. In dit standaardwerk wordt ingegaan op de rol van nachtvlinders, op nachtvlinderonderzoek en op de bedreigingen die nachtvlinders hebben. Ook wordt een Rode Lijst opgenomen en wordt gekeken op welke manieren de achteruitgang (want die is er!) kan worden gestopt.

Nachtvlinders in de schijnwerper

In het seizoen 2012 – 2013 zal er op allerlei manieren aandacht worden gevraagd voor nachtvlinders. Er is een foto- en filmwedstrijd met nachtvlinders in de hoofdrol, er komen zoekkaarten voor de voorjaarsuilen, er zal aandacht worden gevraagd voor laagdrempelige tellingen, bijvoorbeeld in flatgalerijen, viaducten en bushokjes en er is een speciale poster gemaakt. Door regelmatige aandacht voor nachtvlinders op veel verschillende manieren hopen we deze diergroep dichter bij de mensen te brengen.

Dit zijn zomaar een paar voorbeelden van projecten waar De Vlinderstichting bij betrokken is. Maar ook worden we regelmatig benaderd over de eikenprocessierups en andere nachtvlinders, onderhouden we, samen met de WVF, de website Vlindernet en zorgen we voor regelmatige publiciteit over nachtvlinders. Contactpersoon voor nachtvlinderzaken bij De Vlinderstichting is Ties Huigens. Zijn e-mail adres is: ties.huigens@vlinderstichting.nl

Rob de Vos: Ervaringen in Papua in 2011 met wederom nieuwe soorten voor collectie en wetenschap!

Eind oktober tot en met november 2011 ging ik voor de vijfde keer naar Papua, Indonesisch Nieuw Guinea, om insecten te bestuderen. Er ging een vrij grote groep met me mee, ieder met zijn eigen specialiteit. Piet Zumkehr (Microlepidoptera) en Gerrit Withaar (boktorren en andere kevers) zijn inmiddels veteranen te noemen, zij gingen respectievelijk voor de vierde en derde keer mee. Joop Schaffers ging voor de tweede maal mee als fotograaf, maar is al vroeg weer naar huis gegaan om persoonlijke redenen. Jannie en Siep Sinnema hebben een ruime ervaring in tropisch Afrika en Midden-Amerika opgedaan, maar gingen voor de eerste keer naar Nieuw Guinea. Zij maakten veel foto's, film en keken vooral ook naar dagvlinders en een familie van vrij grote nachtvlinders, Uraniidae. Sandra Lamberts had ook al tropen ervaring opgedaan in Peru en Costa Rica, ging voor de eerste keer naar Nieuw Guinea en maakte duizenden foto's die voor de Papua-insects website gebruikt zullen worden. Ten slotte hadden we ook gezelschap van Harry Smit die naar watermijten zocht in allerlei beken en stroompjes.

Contacten zijn in Papua enorm belangrijk. Franciscaner minderbroeder Henk van Mastrigt, zelf een groot vlinderverzamelaar, woont in Jayapura (de hoofdstad) en heeft een enorme verzameling met een bijna museale status. Henk kent de taal, de mensen en de gewoonten en regels die zo belangrijk zijn om voor anderen onmogelijke zaken gedaan te krijgen. Aan Henk hadden en hebben we enorm veel te danken. Helaas was hij tijdens ons bezoek in november 2011 zelf in Nederland, maar gelukkig hebben we (ook via Henk) goede contacten met twee belangrijke plaatselijke universiteiten: de Universitas Cenderawasih (UNCEN) in Waena (vlakbij Jayapura) en de Universitas Negiri Papua (UNIPA) in Manokwari. Met name de laatste universiteit was in deze reis heel belangrijk. We hielden, zoals gebruikelijk, enkele powerpoint-lezingen om de studenten te enthousiasmeren. Er zijn dan altijd een paar studenten die opvallen om hun ambitie en buitengewone interesse in insecten en spinnen. Juist die studenten willen we stimuleren om verder te gaan met de insectenstudie, waarbij de Stichting Papua Insecten een rol kan spelen.

Nieuw Guinea is een enorm groot eiland (alleen Groenland is groter) en veel delen zijn moeilijk toegankelijk. Daarom is het noodzakelijk om van tevoren te plannen naar welk gebied je gaat, omdat eventjes van plan veranderen een hoop moeilijkheden kan opleveren. Ditmaal gingen we naar De Vogelkop, een groot complex schiereiland in het noordwesten van Nieuw Guinea. Ik was daar eerder geweest in 1993 en 1996, maar kon toen niet alle geplande gebieden bezoeken. Ons plan was om het Arfakgebergte van Noord naar Zuid te doorkruisen, iets wat nu mogelijk is geworden door een nog maar kort geleden aangelegde weg. Ook het binnenland van De Vogelkop stond op het programma, in het Tamrau Plateau. De wegen in de bergen zijn echter nog erg slecht en met een gewone luxe wagen of taxi kom je niet ver. Daarom moesten we zware auto's met vierwielaandrijving huren. Met twee van dit soort auto's (met vijf personen, twee chauffeurs, twee bijrijders en bagage) gingen allereerst naar Mokwam in het noorden van de Arfak. Het is een fantastisch ongerept gebied met zogenaamde mistbossen met veel baardmossen, ideaal voor "mijn" beervlindertjes waar ik onderzoek aan doe. Hier hebben we de beste lichtvangavonden gehad, ook al omdat we later problemen kregen met onze generator. Er werden vele nieuwe soorten nachtvlinders gevangen, zowel voor de NCB-collectie als voor de wetenschap. Op de weg naar het zuiden kwamen we langs stopplaatsen als Demaisi, Kobrey en Benyas, om uiteindelijk aan de zuidkant bij de grotere plaats Ransiki aan de Cenderawasih (=Geelvink of Paradijsvogel) Baai weer uit te komen. Kobrey ligt aan het noordelijkste van de twee Anggi Meren, Lake Gigi. Het was daar winderig en koud met veel regen op een hoogte van 1957 meter. Mijn grootste succes daar waren de twee door Siep Sinnema gevangen exemplaren van *Nyctemera warmasina*, een beervlinder die alleen in dit gebied voorkomt en slechts van enkele exemplaren bekend was en sinds 1928 niet meer was gevangen! De rups van deze soort leeft op een roodbloemige kruiskruidsoort (*Senecio*) en is nauw verwant met, hoe kan het ook anders, ons jacobskruiskruid (*Tyria jacobaeae*).

Onze tweede excursie ging vanuit Manokwari naar het binnenland van De Vogelkop, naar Senopi. Er zou een gastenhuis zijn voor toeristen en natuurliefhebbers, maar bij aankomst bleek er niemand aanwezig. Door de uiterst vriendelijke plaatselijke dorpsbewoners werden we in de pastorie gedirigeerd. Maar op de tweede nacht kregen we bezoek van de eigenaar, wat in eerste instantie niet begrepen werd door Gerrit Withaar. Hij had Pastor Yan als "in sluiper" bijna uit zijn eigen huis gegooid! Het kwam later allemaal weer goed en Yan bleek

een zeer aardige goed Engels sprekende en wereldbereisde pastor, die zeer op ons bezoek gesteld was in het eenzame oord dat Senopi en omgeving toch is. Ook in Senopi hebben we leuke vangsten gedaan, al viel het wat tegen vergeleken bij de Arfak. Een interessante vondst was een nieuwe zangcicade voor de wetenschap, totaal onverwacht, omdat deze groep van soorten niet in dit deel van Nieuw Guinea verwacht werd (Hans Duffels, pers.meded.).

Al ben ik reeds vijfmaal in Papua geweest, elke reis is anders en brengt ook nieuwe vondsten met zich mee. Er is heel veel materiaal dat nog opgezet moet worden om bestudeerd te worden. Er is nog voor jaren werk!

Wilt u meer informatie over deze en andere reizen en wilt u zien wat wij met de studenten in Papua hebben bereikt, ga dan naar www.papua-insects.nl voor meer informatie. Met name de nieuwsbrief (aanklikbaar op de homepage) geeft een overzicht over onze laatste reizen.

Achteraf waren er geen mededelingen. De voorzitter sluit de vergadering en blikte terug op een geslaagde dag.

Op zoek naar *Agria tau*.

Jaap Zwier

In het boek “Nachtvlinders” van Paul Waring en Martin Townsend staat in de Nederlandse vertaling over *Agria tau* dat dit dier waargenomen kan worden in de Achterhoek. Toen ik indertijd de concepttekst onder ogen kreeg was ik verbaasd, omdat ik geen vindplaatsen van het dier in de Achterhoek kende, maar goed, ik ben ook niet overal in de Achterhoek geweest.

Een paar jaar geleden besloot ik toch eens op onderzoek te gaan en koos daarvoor de beukenbossen rond Vorden en Almen en het Bergher bosch (in de volksmond Berghse bossen genoemd) tussen 's-Heerenberg en Beek. Uit de literatuur blijkt dat *Agria tau* op meerdere loofbomen voorkomt maar een sterke voorkeur heeft voor de beuk (*Fagus*). Als het jonge blad in het voorjaar tevoorschijn komt dan is het ook de tijd van dit dier om te voorschijn te komen.

De naam Achterhoek wordt heel vaak gebruikt voor het stuk van Gelderland dat ten oosten van de IJssel ligt, maar dat is niet helemaal correct. Het zuidelijke deel hiervan ten zuidwesten van de Oude IJssel heet Liemers, naar ik me heb laten vertellen is deze naam afkomstig van de Romeinse grens (Limes) die hier liep. De beide gebieden zijn zeer verschillend van aard. De Achterhoek heeft een landschap van kleine akkers, bosjes, heideveldjes, heggen en verspreid liggende boerderijen. Een wat gesloten landschap. De Liemers daarentegen is een meer open gebied. Het stroomgebied van de Oude IJssel is vlak als gevolg van de grote hoeveelheden zand en grint dat de oude IJssel na de ijstijd afvoerde. Het zuidelijke deel is door gletsjers tot hoge heuvels opgestuwd met als hoogste punt de 91 meter hoge Hettenheuvel

De gebieden rond Vorden en Almen zijn eigendom van Natuurmonumenten, terwijl het Bergher bosch voor een groot deel eigendom zijn van deze organisatie, maar een stuk is ook nog in het bezit van de Stichting Huis Bergh.

Beide organisaties gaven toestemming om op zoek te gaan naar *Aglia tau*. Willem Ellis zorgde ervoor dat ik uit de database Noctua van de Werkgroep VlinderFaunistiek (WVF) een overzicht kreeg van de vangsten van de tauvlinder. In deze database werden wel vondsten in de Berghse bossen gemeld, maar niet in de Achterhoekse gebieden. Het aantal geregistreerde waarnemingen in Noctua was niet groot: 14 stuks waarvan er 10 van voor 1956 dateerden. Drie waarnemingen waren afkomstig van Charles Naves en Jacques Wolschrijn.

Gedurende vier jaren heb ik nu in deze gebieden rondgelopen tijdens de vliegtijd van het dier, april en mei. Steeds ging ik alle plekken af waarvan waarneming bekend waren en bezocht bovendien gebieden die mij wel geschikt leken. Elke keer was het een teleurstelling dat ik het beest niet kon vinden. Nog vervelender was dat zo af en toe op “waarneming.nl” wel een enkele melding verscheen met foto en al. Eén van deze waarnemingen is ook opgenomen in Noctua. Eindelijk zag ik dit vierde jaar, drie mannetjes *Aglia tau* in het gebied van Natuurmonumenten. Daarmee was het dus duidelijk dat het dier voorkwam in de Berghse bossen. In de bossen rond Vorden en Almen heb ik het beest helaas niet gezien.

De onderwijzer meester Scholten publiceerde in 1938 in het Tijdschrift voor Entomologie een artikel over de “Macro-Lepidoptera uit de Lijmers”, waarin hij de 565 soorten nachtvlinders beschrijft die daar voorkomen, waaronder de tau-vlinder, maar of die veel of weinig voorkomt zegt hij niets. Ook Oomen die een artikel schreef over het leven van meester Scholten en over de lotgevallen van zijn collectie zegt niets over *Aglia tau*.

Na de boven vermelde waarneming op 30 april heb ik intensief alle plekken waar *A. tau* gezien was nagelopen, echter zonder resultaat. De conclusie moet dan wel zijn dat de populatie erg klein is en dat legt een bijzondere verantwoordelijkheid op de schoulers van de beheerders van dit gebied door zuinig te zijn op het gehele beukenbestand.

Tot slot: *Aglia tau* komt dus niet voor in de Achterhoek, maar wel in de Liemers.

Literatuur:

Oomen H.C.J. 1981. Meester Scholten (1892-1948) en de vlinders in de Liemers. In: Jaarboek Achterhoek en Liemers 4:147-154.

Scholten, L.H. 1938. Macro-Lepidoptera uit de Lijmers. Tijdschrift voor Entomologie 81: 127-239.

Waring, P. en M. Townsend 2006. Nachtvlinders. Tirion, Baarn.

Leden van Snellen en Ter Haar op excursie naar de Achterhoek.

Jaap Zwier.

In het weekend van 17 t/m 19 augustus bezochten we een aantal natuurgebieden rondom Winterswijk. Barry Teunissen, beheerder van het Korenburgerveen voor Natuurmonumenten, organiseerde dit inventarisatieweekend en boswachter Tjibbe Huinink belast met inventarisatie en monitoring gaf acte de présence voor het Staatsbosbeheer.

We richtten ons vooral op het Korenburgerveen, Willinks Weust en de Koolmansdijk, maar ook het Vragenderveen kwam aan bod. Dit is een stuk hoogveen dat aansluit bij het Korenburgerveen. Van dit laatste gebied waren volgens de gegevens uit de database van Noctua 436 verschillende Lepidoptera waargenomen. Op de Koolmansdijk waren dat er 211 en op Willink Weust 91. Staatsbosbeheer had meer vlindergegevens over dit gebied maar mocht die van de waarnemer niet aan onze groep bekend maken.

Het Korenburgerveen is een gebied dat al vanouds bekend is. Dat is niet het geval met de Koolmansdijk. Na het sluiten van het drinkwaterpompstation aldaar kwam het kwelwater naar boven en dat leverde vrijwel meteen weer een zeer interessante flora op: gevlekte orchis (*Dactylorhiza maculata*), parnassia (*Parnassia palustris*), stijve ogentroost (*Euphrasia stricta*), moeraswespenorchis (*Epipactis palustris*), draadgentiaan (*Cicendia filiformis*), melkviooltje (*Viola persicifolia*), geelhartje (*Linum catharticum*), Spaanse ruiter (*Cirsium dissectum*) enz.. Voor mensen die iets van planten weten zullen de bijzonderheid van dit gebied wel kunnen herkennen aan deze soorten.

Het Staatsbosbeheer koopt veel gronden rondom de kern van het gebied op, verwijdert de voedselrijke bovenlaag om zo de oorspronkelijk begroeiing weer een kans te geven. Voor ons vlinderaars is het gebied misschien nog iets te jong wordt wel gezegd en dat blijkt dan uit de soorten die er gevangen worden.

Willinks Weust is een klein gebiedje bij het oude gedeelte van de kalksteengroeve in Kotten. Het is botanisch zeer rijk, maar ook erg kwetsbaar, zodat niet iedereen de gelegenheid kreeg om daar gegevens te verzamelen.

De eerste avond dat er gevangen werd was men eigenlijk niet zo enthousiast. De nachttemperatuur was 14 graden en het was behoorlijk vochtig terwijl de tweede nacht aanmerkelijk beter was. Het was toen 's nachts 18 graden en de luchtvochtigheid was een stuk minder. Dat was ook te zien aan de vangsten. De hoogste score bij een van de leden op het laken was 99 soorten. Overdag is er niet zoveel gewandeld omdat het toch wel erg warm was. Om een indruk te geven wat hier alzo rondvloog, heb ik iedereen gevraagd de bijzonderheden van hun vangsten te noemen.

Amphipoea lucens

Anticollix sparsata

Bryotropha basaltinella

Catocala sponsa

Celaena hawrothii

Hoogveenvlekuil

Wederikdwergspanner

Grootvlekmospalpmot

Karmozijnrood weeskind

Wollegras-uil

Franje 15 (30) – september 2012

Chrysodeixis chalcites	Turkse uil
Colostygia pectinataria (gele vorm)	Kleine groenbandspanner
Cryphia algae	Donkergroene korstmosuil
Cyclophora pendularia	Gemarmerde oogspanner
Ennomos erosaria	Gehakkelde spanner
Lasiocampa trifolii	Kleine hageheld
Mesoleuca albicillata	Brummelspanner
Miltochrista miniata (gele vorm)	Rozenblaadje
Nascia ciliaris	Moerasduiveltje
Plusia festucae	Goudvenstertje
Thaumetopoea processionea (vrouwtje)	Eikenprocessierups
Xestia sexstrigata	Zesstreepuil
Selenia lunularia	Lindeherculesje
Hyphenodes humidalis	Moeras-micro-uil

Opvallend in de gespreken waren dat *Erannis erosaria* en *Cryphia algae* in Friesland niet veel gezien worden, maar in andere streken wel gewoon zijn. Ook vertelde iemand dat hij nog nooit een plakker op het scherm gehad had en een paar deelnemers hadden nog nooit vrouwtjes van de eikenprocessierups gezien. Maar het meest bijzondere sluitstuk kwam van Barry Teunissen. Hij heeft veel teunisbloemen (*Oenothera* sp.) in de tuin en zag zaterdag drie rupsen van de teunisbloempijlstaart (*Proserpinus proserpina*) over zijn terras marcheren. Volgens Willem Ellis zijn in de periode 2009 – 2012 in totaal negen meldingen buiten Limburg gedaan, waarvan twee in Gelderland: in Arnhem en nu in Vragender.

Het was je noemt een geslaagd en gezellig weekend. We danken Tjibbe Huinink en Hans Rauwerdink voor de inleidende verhalen die ze gehouden hebben en Natuurmonumenten voor het voortreffelijke maal dat deze organisatie ons op zaterdagavond voorzette. In de volgende Franje hoop ik een overzicht te kunnen geven van alle vangsten die er gedaan zijn.

Franje 15 (30) – september 2012

BIJEENKOMST VAN DE SECTIE SNELLEN

De volgende bijeenkomst van de sectie wordt gehouden op
Zaterdag 3 november 2012

Om 11.00 uur in Natuurcentrum "De Schaapskooi" Overboeicop 15, 4145 NN
Schoonrewoerd. Tel: 0345-641201 website: www.natuurcentrum.nl

AGENDA

10.30 uur	Zaal open.
11.00 uur	Opening Notulen vorige vergadering Bestuursmededelingen
11.40 uur	Rondvraag
11.45 uur	Faunistische mededelingen
12.30 uur	Lunchpauze
13.30 uur	vervolg faunistische mededelingen
16.00 uur	Sluiting

De secretaris stelt het op prijs om tijdens de faunistische mededelingen alvast een schriftelijke samenvatting te hebben ten behoeve van het verslag.

Eddy Vermandel zal aanwezig zijn met zijn entomologische attributen en literatuur. Als u van tevoren doorgeeft wat u eventueel wilt hebben, dan neemt hij dat in ieder geval mee: e-mail: info@vermandel.com; www.vermandel.com; tel: 0114 370 378.

In het natuurcentrum is een bar aanwezig waar u drinken en koeken kunt kopen. Er worden echter geen broodjes aangeboden! U wordt verzocht zelf voor uw lunch zorg te dragen.

Bereikbaarheid met de auto

Vanaf de A27 vanuit Breda: neem afslag Lexmond. Na 200 meter op rotonde rechts naar Hei- en Boeicop. Na 100 meter rechts naar Hei- en Boeicop. Volg deze weg 5200 meter, door het dorp. (Let op de snelheidsbeperking!!). Aan de rechterzijde is "De Schaapskooi".

Vanaf richting Utrecht: neem A2 richting 's-Hertogenbosch. Na verkeersplein Everdingen, 4500 meter, afslag 12 (Leerdam/Everdingen). Bij de tweede kruising rechts af: Hei- en Boeicop-Lexmond. Na 1800 meter aan linkerzijde is "De Schaapskooi".

Vanaf de A2 's-Hertogenbosch: na verkeersplein Deil doorrijden tot afslag Zijderveld/Leerdam. Hierna zie boven.

Bereikbaarheid met het openbaar vervoer

Neem buslijn 85 tussen station Leerdam en Utrecht v.v., stap uit bij de halte op de kruising naar Hei- en Boeicop en bel de Schaapskooi, tel: 0345 641 201. Vertrek Utrecht-Jaarbeursplein: 01 en 31 min. over het hele uur en vertrek Leerdam-station: 25 en 55 minuten over het hele uur.

Franje 15 (30) – september 2012

BIJEENKOMST VAN DE SECTIE TER HAAR

De volgende bijeenkomst van de sectie wordt gehouden op

Zaterdag 13 oktober 2012

Om 11.00 uur in Natuurcentrum "De Schaapskooi" Overboeicop 15, 4145 NN
Schoonrewoerd. Tel: 0345-641201 website: www.natuurcentrum.nl

AGENDA

10.30 Zaal open

11.00 Opening door de voorzitter

Goedkeuring notulen vorige vergadering en bestuursmededelingen
Contributieverhoging: het bestuur stelt voor om de jaarlijkse contributie te verhogen met 3 euro

ca 12.00 Rondvraag

ca 12.30 Lunchpauze

ca 13.30 Faunistische mededelingen

ca 16.00 Sluiting (uiterste tijd is 17.00 uur)

De secretaris ziet graag de faunistische mededelingen vergezeld van een schriftelijke samenvatting ten behoeve van het verslag zodat die tijdens het notuleren gebruikt kan worden. Eddy Vermandel zal niet aanwezig zijn, hij komt weer in de voorjaarsvergadering.

In het natuurcentrum is een bar aanwezig waar u drinken en koeken kunt kopen. Er worden echter geen broodjes aangeboden! U wordt verzocht zelf voor uw lunch zorg te dragen.

Bereikbaarheid: Zie informatie bij Bijeenkomst Snellen